

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMEDEKİ ÖĞRENCİLERİN ÇEVRESEL İLGİ VE TUTUMLARININ İRDELENMESİ: TEKİRDAĞ İLİ SÜLEYMANPAŞA İLÇESİ ÖRNEĞİ

Tuğba Kiper¹, Aslı Korkut¹, Tuğba Üstün Topal^{1*}

¹: Namık Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Tekirdağ.

*: Sorumlu Yazar.

DOI: <http://dx.doi.org/10.16950/iustd.69546>.

ÖZET

Bu araştırma, ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin çevresel bilgi ve tutumları üzerine görüşlerinin belirlenmesini ortaya koymak amacıyla yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu, 2014–2015 öğretim yılında Tekirdağ Süleymanpaşa İlçesi'nde bulunan toplam 11 okulda öğrenim görmekte olan ilköğretim ikinci kademedeki 450 kişiden oluşan 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Çalışmanın verileri "Çevre Duyarlılığı Anketi" aracılığıyla toplanmıştır. Değerlendirmelerde öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik farkındalık düzeylerinin oldukça yüksek olduğu ve çevresel konularda olumlu tutum ve davranışları sergiledikleri saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Çevre eğitimi, Çevre duyarlılığı, Tekirdağ Süleymanpaşa ilçesi.

EVALUATION OF ENVIRONMENTAL INTERESTS AND ATTITUDES IN PRIMARY EDUCATION SECOND LEVEL STUDENTS: PROVINCE OF TEKIRDAG COUNTY OF SÜLEYMANPAŞA EXAMPLE

ABSTRACT

This study was conducted to reveal the students in primary education second grade to determine their views on environmental knowledge and attitudes. The study group was created consisting of 450 people who are being educated in primary education second level 6th, 7th and 8th grade students in the academic year of 2014-2015 in Tekirdag Süleymanpaşa County. The data of the study have been collected through "Environmental Awareness Survey". In the evaluations, it is determined that awareness of environmental issues for students are quite high and they exhibit positive behaviors and attitudes on environmental issues.

Keywords: *Environment, Environmental education, Environmental awareness, The county of Tekirdag Süleymanpaşa.*

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMEDEKİ ÖĞRENCİLERİN ÇEVRESEL İLGİ VE TUTUMLARININ İRDELENMESİ:
TEKİRDAĞ İLİ SÜLEYMANPAŞA İLÇESİ ÖRNEĞİ

1. GİRİŞ

Çevre; insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamdır. Doğa ve çevreye ilişkin konular, 1990'lı yıllardan itibaren toplumların gündemini yoğun olarak şekillendirmektedir. Bu duruma gelmesinin en önemli nedeni 19. Yüzyılın ilk yarısında başlayıp günümüzde de sürdürülmekte olan sanayileşme ve buna bağlı olarak gelişen kırdan kente hızlı göç hareketleri ile beraberinde gelişen kentleşme faaliyetleridir. Özellikle doğa ve çevre bilincine yönelik aktiviteler gün geçtikçe artmaktadır (Atik vd., 2013). Yeryüzünde yaşamın sürekliliği, yaşanılan bu ortamın daima dengede olması ve su, oksijen, karbondioksit, azot, kükürt, magnezyum gibi madde döngülerinin bir düzen içerisinde devam etmesine bağlıdır. Yaşam alanı olan bir ekosistemde hava, su, toprak gibi yaşam için gerekli olan maddelerin kirlenmesi ya da oksijen, su, karbondioksit, azot döngülerinde meydana gelen bir aksama yaşamı ve yaşam koşullarını güçleştirir. Ekosistemde meydana gelen bunun gibi olumsuzluklar, insanın bedensel, ruhsal, bilişsel ve sosyal yapısında birçok değişikliğe neden olurlar (Akın, 2014). Başaran (2007)'ye göre; sağlık, hem yerel hem de küresel düzeyde, çevre ile doğrudan bağlantılıdır. Dünya Sağlık Örgütüne göre; sağlık, kişinin bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali olarak tanımlanmaktadır. Bir bölgede ya da ülkede bozulan olumsuz çevre koşulları düzeltilmedikçe insan sağlığının korunması da güçleşir. Dolayısıyla da sağlıklı bir yaşamın olması ve sürdürülmesi ancak sağlıklı bir çevre ile mümkündür. Öyle ki Anayasa'nın 56. maddesi de "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir." hükmünü içermektedir. Bu noktada özellikle İleri (1998)'in de bahsettiği gibi; bireylerin yaşadığı çevreyi ve çevre sorunlarını fark etmesi, çevre sorunları hakkında bilgi edinerek sorunlara yönelik duyarlılık

geliştirmesi, çevre ile ilgili olumlu ve gerçekçi tutumlar kazanması ve sorunlarının çözümüne aktif olarak katılması önemlidir.

Ülkemizde sistematik bir süreç içinde çevre duyarlılığına yönelik olarak ilk çalışmalar 1950'li yıllarda başlamış ve daha sonra Türkiye Tabiatını Koruma, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği, Türkiye Çevre Eğitimi Vakfı, Türkiye Doğal Hayatı Koruma Derneği, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL), Doğa Derneği, Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma Vakfı (TEMA) vb. gibi gönüllü kuruluşların işbirliği ile devam etmiştir (Aydın ve Kaya, 2011). Çevre Eğitimi Projesi (uygulamalı çevre eğitimi ile öğrencilerin temiz ve sağlıklı bir çevrede yaşama alışkanlığı kazanmalarını, doğayı korumalarını, doğal kaynaklar ve enerji'nin bilinçli tüketimi konusunda eğitim esas alınmaktadır), GLOBE (Çevre Yararına Global Öğrenme ve Gözleme Programı), Eko-Okullar Projesi (ilköğretim okullarında çevre bilinci, çevre yönetimi ve sürdürülebilir kalkınma eğitimi esas alınmaktadır) (Tüysüzöğlü, 2005) çevre duyarlılığını arttırmak amaçlı yapılmış projelerden bir kısmını oluşturmaktadır.

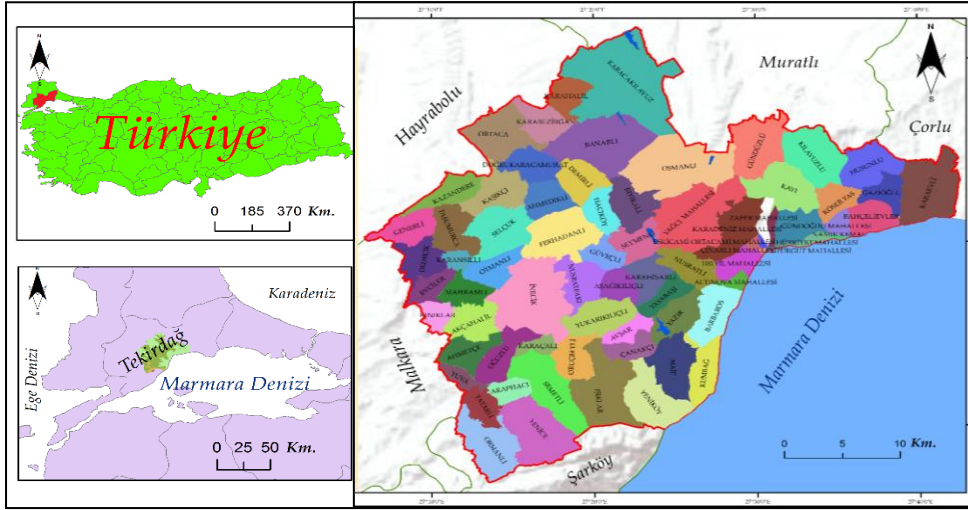
Araştırmanın genel amacı, ikinci kademedeki öğrencilerin çevre sorunlarına ilişkin farkındalık düzeylerinin belirlenmesine yönelik olarak, çevresel bilgi ve tutumları üzerine görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

- Öğrencilerin Türkiye'deki çevre sorunlarına (hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği, ekolojik dengenin bozulması vb.) yönelik farkındalıkları ne düzeydedir?
- Öğrenim gördükleri örgün eğitim kurumlarında yeterli düzeyde çevre eğitimi almışlar mıdır?
- Öğrencilerin çevresel bilgi ve tutumları ne düzeydedir?

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Tekirdağ İli Süleymanpaşa ilçesindeki farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip 11 okulda öğrenim gören 450 ilköğretim ikinci kademedeki 6., 7. ve 8. sınıf öğrencisi araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Süleymanpaşa İlçesi, Türkiye'nin kuzeybatı bölümünde, Marmara Bölgesinin Ergene Bölümü sınırları içinde Tekirdağ ilinin merkez ilçesini oluşturmaktadır (Şekil 1). (Pektezel, 2015). Bünyesinde 73 mahalle bulunmakta olup, toplam yüzölçümü 1.082.34 km²'dir (Süleymanpaşa Belediyesi 2015-2019 Stratejik Plan, 2014).

Şekil 1. Araştırma alanı konumu (Pektezel, 2015).

Anket sorularının hazırlanmasında Artun ve Özsevgeç (2015), Yalçınkaya (2012), Atasoy (2008), Gökçe vd. (2007) ve Şama (1997)'dan yararlanılmıştır. Anketler dört temel konu üzerinde odaklanmıştır. Öncelikle katılımcıların sosyo-demografik özellikleri değerlendirilmiştir. Sonrasında çevre sorunlarına ilişkin algılar, çevre konusunda alınan eğitimin yeterliliğine ilişkin algılar ve çevresel bilgi ve tutum düzeylerine ilişkin algılar ortaya konmuştur.

Toplanan verilerin analizinde SPSS 17.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Elde edilen bulgular betimsel istatistiksel verilerle ifade edilmiştir. Araştırma bulguları doğrultusunda çevre sorunlarına ilişkin öğrencilerin görüşleri ile ilgili birtakım sonuçlar ortaya konmuştur.

3. BULGULAR

Öğrencilerin çevresel bilgi ve tutumları üzerine görüşlerinin amacıyla yapılan bu araştırmaya ait veriler dört ana başlık altında değerlendirilmeye alınmış ve elde edilen ortalama değerler aşağıda alt başlıklar halinde verilmiştir.

3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgileri Tablo 1'de verilmiştir. Buna göre; araştırmaya katılan Süleymanpaşa ilçesindeki ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin %50.8'ini (229) kızlar, %49.2'sini (221) erkekler oluşturmaktadır. Öğrencilerin %0.9'u 8-10 yaş, %65.1'i 11-13 yaş, %34'ü 14-16 yaş arasında yer almaktadır. Araştırmaya katılan ilköğretim öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeyine bakıldığında; %3.8'i okula gitmemiş, %29.2'si ilköğretim

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMEDEKİ ÖĞRENCİLERİN ÇEVRESEL İLGİ VE TUTUMLARININ
İRDELENMESİ: TEKİRDAĞ İLİ SÜLEYMANPAŞA İLÇESİ ÖRNEĞİ

düzeyinde, %22'si ortaöğretim düzeyinde, %21.5'i lise eğitim düzeyinde ve %23.5'i üniversite düzeyinde eğitime sahip olduğu görülmektedir. Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyine bakıldığında; %1.8'i okula gitmemiş, %19.2'si ilköğretim düzeyinde, %22'si ortaöğretim düzeyinde, %26.3'ü lise eğitim düzeyinde ve %30.7'sinin üniversite düzeyinde eğitime sahip olduğu görülmektedir. Öğrencilerin annelerinin meslek bilgilerine bakıldığında; %20'si memur, %11.5'i işçi, %5.2'si serbest

meslek, %2.2'si emekli ve %61.1'i ev hanımıdır. Öğrencilerin babalarının meslek bilgilerine bakıldığında; %27.4'ü memur, %37.6'sı işçi, %27.7'si serbest meslek, %7.3'ü emekli ve %0.2'si işsizdir. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyine bakıldığında; %16.6'sının 0-1000 TL, %40.2'sinin 1001-2000 TL, %23.5'inin 2001-4000 TL ve %19.7'sinin 4001 TL ve üstü gelir düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin dağılım.

Değişkenler	Demografik Özellikleri	Öğrenci Sayısı (n=450)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	229	50.8
	Kız	221	49.2
Yaş aralığı	8-10	4	0.9
	11-13	293	65.1
	14-16	153	34
Anne öğrenim durumu	Okula Gitmemiş	17	3.8
	İlkokul	131	29.2
	Ortaokul	99	22.0
	Lise	97	21.5
	Üniversite ve üzeri	106	23.5
Baba öğrenim durumu	Okula Gitmemiş	8	1.8
	İlkokul	86	19.2
	Ortaokul	99	22.0
	Lise	118	26.3
	Üniversite ve üzeri	139	30.7
Anne meslek bilgileri	Memur	90	20.0
	İşçi	52	11.5
	Serbest Meslek	23	5.2
	Emekli	10	2.2
	Ev Hanımı	275	61.1
Baba meslek bilgileri	Memur	122	27.4
	İşçi	169	37.6
	Serbest Meslek	125	27.7
	Emekli	33	7.3
Aile gelir düzeyi	1000 TL'den az	75	16.6
	1000-2000 TL arası	165	40.2
	2001-4000 TL arası	122	23.5
	4001 TL'den yukarı	88	19.7

3.2. Katılımcıların Çevre Sorunlarına İlişkin Algıları

Bu aşamada; öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik farkındalıklarını ve algılarını

saptamak amacıyla çeşitli sorular sorulmuştur. Sorulara ilişkin olarak verilen cevaplar çizelgeler şeklinde verilmiştir (Tablo 2-4).

Tablo 2. Öğrencilerin kendilerini çevre sorunları hakkında bilgi sahibi bulmalarına ilişkin dağılım.

Yargılar	Sayı	Yüzde (%)
Oldukça fazla	102	22.6
Yeteri kadar	320	71.1
Çok az	26	5.7
Bilgim yok	9	2.0

Tablo 2'ye göre; öğrencilerin kendilerini çevre sorunları hakkında bilgi sahibi bulmalarına ilişkin olarak değerlendirmelere bakıldığında; %22.6'sı oldukça fazla bilgiye sahip olduğunu, %71.1'i yeteri kadar bilgiye sahip olduğunu, %5.7'si çok az bilgiye sahip olduğunu ve %2'si çevre sorunları hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmadığını belirtmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin çevre sorunu tanımına verdikleri cevaplara ilişkin dağılım.

Çevre sorunu tanımı	Sayı	Yüzde (%)
Canlıların yaşam ortamlarının doğal yapısının tahrip edilmesidir.	240	53.3
Hava, su, toprak, görüntü, gürültü kirliliğidir.	247	54.8
Çarpık kentleşmedir.	122	27.1
İklim değişikliği, küresel ısınmadır	106	23.5
Tarım topraklarının yok edilip sanayileşmesidir.	162	36.0
Diğer	71	15.7

Tablo 3'de öğrencilerin çevre sorunu tanımına verdikleri cevaplar görülmektedir. Öğrencilerin %53.3'ü çevre sorununu "canlıların yaşam ortamlarının doğal yapısının tahrip edilmesi" olarak tanımlamış, %54.8'i "hava, su, toprak, görüntü, kirliliği" olarak tanımlamış, %27.1'i "çarpık kentleşme" olarak tanımlamış, %23.5'i "iklim değişikliği, küresel ısınma" olarak tanımlamış, %36'sı "tarım topraklarının yok edilip sanayileştirilmesi" olarak tanımlamıştır.

Öğrencilerin en önemli buldukları çevre sorunlarına ilişkin dağılıma bakıldığında;

hava, su, toprak, gürültü ve görüntü kirliliği %41.3 ile ilk sırayı almıştır. Diğer en önemli buldukları sorun ise %38.8 oranında doğal kaynakların tüketilmesi olmuştur (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin en önemli buldukları çevre sorunlarına ilişkin dağılım.

Yargılar	Sayı	Yüzde (%)
Hava, su, toprak, gürültü, görüntü kirliliği	186	41.3
Doğal kaynakların tüketilmesi(su, orman, koruma alanları vb.)	175	38.8
Çarpık kentleşme	50	11.1
Erozyon	22	4.8
İklim değişikliği – küresel ısınma	99	22.0
Diğer	13	2.8

3.3. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Örgün Eğitim Kurumlarında Aldıkları Çevre Eğitiminin Yeterliliğine İlişkin Algılar

Çevreye yönelik eğitimler; çevreyi analiz etmede, doğanın ve gezegenimizin bütünlüğünü algılamada çevresel duyarlılık ve bilinç kazanmada oldukça etkilidir (Sakallı, 2001). Öyle ki Cutter-Mackenzie (2009), Mahidin & Maulan (2010)'ın belirttikleri gibi; çevre eğitimi, çevre bilincinin oluşması, çevre sorunlarına karşı duyarlılık, çevreyi koruma, çevreye karşı olumlu tutumlar sergileme ve çevre kaynaklarının tasarruflu kullanımını gibi duyuşsal öğrenmelerin ağır bastığı konular içermektedir. Dolayısıyla da öğrencilerin; çevreyi koruma, çevreye karşı olumlu tutumlar sergileme ve çevre kaynaklarının tasarruflu kullanımını gibi konulara karşı yaklaşımları ve algıları ele alınmıştır. İlk olarak öğrencilere öğrenim gördükleri okullarında çevre ile ilgili faaliyet gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği sorulmuştur. Öğrencilerin %57.7'si çevresel temalı çeşitli faaliyetlerin düzenlendiğini belirtmişlerdir (Tablo 5).

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMEDEKİ ÖĞRENCİLERİN ÇEVRESEL İLGİ VE TUTUMLARININ
İRDELENMESİ: TEKİRDAĞ İLİ SÜLEYMANPAŞA İLÇESİ ÖRNEĞİ

Tablo 5. Öğrencilerin öğrenim gördükleri okullarında çevre ile ilgili faaliyetlerin gerçekleştirilmesine ilişkin dağılım.

Yargılar	Sayı	Yüzde (%)
Evet, faaliyet düzenleniyor	260	57.7
Hiç düzenlenmedi	76	16.9
Bilmiyorum	114	25.4

Çevresel temalı derslerin eğitim programlarında zorunlu olup olmamasına ilişkin görüşlerin dağılımı incelendiğinde; öğrencilerin %82.7'si çevre ile ilgili derslerin zorunlu olarak okutulmasından yana olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %6.2'si ise okullarda çevre ile ilgili eğitimin verilmemesinden yana iken, %11.11'i bu konuda kararsız kalmışlardır (Tablo 6).

Tablo 6. Çevresel temalı derslerin eğitim programlarında zorunlu olup olmamasına ilişkin görüşlerin dağılımı.

Yargılar	Sayı	Yüzde (%)
Evet, okullarda eğitim verilmeli	372	82.7
Hayır, gerekli bilgiyi aileden ve çevreden alabilirim	28	6.2
Kararsızım	50	11.11

3.4. Öğrencilerin Çevresel Bilgi ve Tutumlarına İlişkin Algılar

Öğrencilere; televizyon, gazete, dergi ve bunun gibi medya araçlarından çevre ve çevre sorunları ile ilgili yeterli bilgiyi alıp almadıkları sorulmuştur. Buna ilişkin yargılar Tablo 7'de verilmiştir. Buna göre; öğrencilerin %4.4'ü hayır; %31.1'i çok yetersiz; %27.6'sı evet bir şeyler öğreniyorum; %36.9'u evet ama reklamlar da insanların çok fazla ürün tüketmesini sağlayarak çevre sorunlarının artmasına neden olmaktadır cevabını vermişlerdir.

Tablo 7. Öğrencilerin medya aracılığı ile (TV, gazete, dergi vb.) çevre sorunları hakkında aldıkları bilgi düzeyinin boyutuna ilişkin dağılım.

Yargılar	Sayı	Yüzde (%)
Hayır	20	4.4
Çok az ama yetersiz	140	31.1
Evet, bir şeyler öğreniyorum	124	27.6
Evet, ama reklamlar da insanların çok fazla ürün tüketmesini sağlayarak çevre sorunlarının artmasına neden olmaktadır	166	36.9

Öğrencilerin çevre ile ilgili STK'lara ilişkin bilgi durumlarına bakıldığında; en fazla oranı %91.1 ile TEMA Vakfı almıştır. ÇEKÜL ise % 65.1'lik oranla ikinci sırada bilinirliği yüksek olan sivil toplum kuruluşu olarak yer almıştır (Tablo 8).

Tablo 9'da; öğrencilerin çevreye karşı olumlu tutumlar sergileme ve çevre kaynaklarının tasarruflu kullanımı gibi konulara olan yaklaşımları yer almaktadır. Buna göre; öğrencilerin büyük bir bölümü olumlu tutumlar sergilemişlerdir.

Öğrencilerin çevre ile ilgili düşüncelerine yönelik yargılar ise Likert ölçeğinde değerlendirilmiştir. Buna göre; doğanın atalarımızdan miras değil, çocuklarımıza bırakmamız gereken bir miras olduğu (%64.9), hava, su ve toprağın tükenebilir bir kaynak olduğu (%76.2) ve bireysel olarak çevre bilincinin gelişmesinin çevrenin korunmasında önemli bir olgu (%69.1) olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca katılımcıların çoğunluğu çevre kirliliğinde ve doğanın tahrip edilmesinde daha çok gelişmiş ülkelerin sorumlu olabileceğini düşünmektedir (Tablo 10).

Tablo 8. Öğrencilerin çevre ile ilgili STK'lara ilişkin bilgi durumlarına ilişkin dağılım.

Sivil Toplum Kuruluşları	Biliyor		Bilmiyor	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)
TEMA	410	91.1	40	8.9
Doğa Derneği	139	30.8	311	69.2
Doğal Hayatı Koruma Derneği (DHKD)	195	43.3	255	56.7
Türkiye Eğitim Vakfı (TÜRÇEV)	192	42.6	258	57.4
Greenpeace	130	28.8	320	71.2
Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıma Vakfı (ÇEKÜL)	293	65.1	157	34.9
Diğer	77	17.1	373	82.9

Tablo 9. Çevresel tutumlara ilişkin yargılar.

Yargılar	Evet		Hayır	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Su kullanımında her koşulda tutumluyum.	349	77.6	101	22.4
Ailem ve ben toplu taşıma araçlarını sık kullanırım.	260	57.8	190	42.2
Atıkları her zaman çöp kutusuna atarım.	395	87.8	55	12.2
Atıkların yeniden değerlendirilmesi için uygun geri dönüşüm kutularına atmaya dikkat ederim.	358	79.6	92	20.4
Ambalajında geri dönüşüm simgesi olan ürünleri kullanmayı tercih ederim.	342	76.0	108	24.0
Cam, plastik, kâğıt ve organik çöpleri ayırmak gereklidir.	420	93.3	30	6.7
Kanalizasyon suları denizlere boşaltılabilir.	26	5.8	424	94.2
Fabrikaların ve çöp depolama alanlarının yerleşim yerlerine yakın olmasını doğru buluyorum.	77	17.1	373	82.9
Boyalar ve atık yağlarını (kızartma, kullanılmış vb.) lavaboya dökülmesinde bir sakınca yoktur.	353	78.4	97	21.6
Deodorant, oda spreyleri vb. ozon tabakasına zararlı maddeler içermektedir.	383	85.1	67	14.9

Tablo 10. Öğrencilerin çevre ile ilgili düşüncelerine yönelik yargılar.

Yargılar	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Çevre kirliliğinde ve doğanın tahrip edilmesinde daha çok gelişmiş ülkeler sorumludur.	16.9	19.3	21.6	8.2	34.0
Doğa atalarımızdan miras değil, çocuklarımıza bırakmamız gereken bir emanettir.	4.9	5.3	17.3	7.6	64.9
Bireysel olarak çevre bilincinin gelişmesi, çevrenin korunmasında önemli bir olgudur.	-	3.1	8.2	19.6	69.1
Hava, su ve toprak tükenmeyen kaynaklardır.	4.8	4.5	8.3	17.2	65.2
Çevre kirliliğinde ve doğanın tahrip edilmesinde daha çok gelişmiş ülkeler sorumludur.	16.9	19.3	21.6	8.2	34.0
Doğa atalarımızdan miras değil, çocuklarımıza bırakmamız gereken bir emanettir.	4.9	5.3	17.3	7.6	64.9

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMEDEKİ ÖĞRENCİLERİN ÇEVRESEL İLGİ VE TUTUMLARININ İRDELENMESİ:
TEKİRDAĞ İLİ SÜLEYMANPAŞA İLÇESİ ÖRNEĞİ

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı, Tekirdağ Süleymanpaşa ilçesi ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin çevre sorunlarına ilişkin farkındalık düzeylerinin belirlenmesine yönelik olarak, çevresel bilgi ve tutumları üzerine görüşlerinin belirlenmesidir. Tutum; Erden (1995)'e göre bireyin davranışlarını yönlendiren, herhangi bir psikolojik objeye yönelik olumlu/olumsuz genel duygular ve tavır, Eren (2001)'e göre bireyin kendi dünyasının bir yönü ile ilgili olarak, belirli değer yargılarına ve inançlarına bağlı olarak ortaya çıkan coşku ve tanıma sürecidir. Ve bireyin dünyayı algılamasında bazı ölçütler geliştiren tutum, öğrenme-öğretme sürecinde önemli etkiye sahiptir (Yazıcı ve Kılıç, 2015). Özdemir ve Kıray Vural (2015)'in belirttiği gibi; insanların doğayı yaşamaya devam etmelerini sağlayacak ortamların oluşturulması ve korunmasına yol gösterici olacak algı ve düşüncelerini tespit eden çalışmalar önem arz etmektedir. Bu amaç kapsamında araştırmaya katılan öğrencilerin; sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular verildikten sonra, çevre sorunlarına ilişkin algıları, öğrenim gördükleri örgün eğitim kurumlarında aldıkları çevre eğitiminin yeterliliğine ilişkin algıları ve çevresel bilgi ve tutumlarına ilişkin algıları değerlendirilmiştir. Değerlendirilmeye alınan bu değişkenlere göre durumları analiz edilmiş ve şu sonuçlar elde edilmiştir.

- Toplam 450 öğrenci (%50.8 erkek, %49.2 kız) ailelerinin %16.6'sı düşük, %63.7'si orta, %19.7'si yüksek gelir düzeyinde bulunmaktadır.
- Öğrencilerin anne ve baba eğitim durumları incelendiğinde çoğunluğunun lise ve üzeri olduğu görülmüştür. Bu öğrencilerin çevresel tutumlarına ve bilgi düzeylerine olumlu bir şekilde yansımıştır. Bu sonuç Leeming et al. (1997) ve Kesicioğlu (2008)'nin yapmış oldukları çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Sam, Gürsakal ve Sam (2010)'un yapmış olduğu çalışmada ise; baba eğitim düzeyinin

herhangi bir etkisinin olmadığı ancak anne eğitim düzeyinin anlamlı bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Keza bu çalışmalarda çocukların sahip olduğu çevre bilincinin ve çevresel tutumlarının aile içinde verilen çevre eğitimi ile yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

- Öğrencilerin %82.7'si okullarda ayrıca bir çevre dersinin olmasını istediklerini beyan etmişlerdir ve bu çevre dersinin de uygulamalı bir yöntemle verilmesini tercih etmişlerdir. Bu sonuç, Artun ve Özsevgeç (2015)'in yaptığı çalışma ile örtüşmektedir. Keza Artun ve Özsevgeç (2015)'e göre; çevre sorunlarına yönelik kalıcı çözüm sağlamak, çevre sorunlarına karşı çözüm üretmek ve yeni oluşabilecek çevre sorunlarına karşı önlemler almak için özgün bir çevre eğitimi dersi uygulamaya konulmalıdır.
- Öğrencilerin çoğunluğu yaşadıkları bölgelerdeki farklı çevre problemlerinin farkındadırlar. Öğrencilerin çoğunluğu çevre konusunda çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşları hakkında bilgi sahibidir.
- Öğrencilerin büyük çoğunluğu okullarda çevre bilinci konusunda zorunlu eğitim verilmesini istemektedir. Keza Demirkaya (2006)'nın da belirttiği gibi; çevre eğitiminin temel hedefi; toplumun tüm kesimlerini çevre konusunda bilinçlendirmek, olumlu ve kalıcı davranış değişiklikleri kazandırmak ve aktif katılımı gerçekleştirmektir. Aynı zamanda bireyin çevresiyle uyum içerisinde yaşayacağı bilgi, beceri ve davranışları kazanması, su tüketiminden çöp üretimine, enerji tüketiminden doğal kaynak kullanımına kadar her konuda sorumluluk sahibi insanlar yetiştirmek, sorunların çözümünde aktif katılım sağlanması da çevre eğitiminin birer parçasıdır. Bununla birlikte 1992 yılında BM'nin yayınlamış olduğu Gündem 21'in 36. bölümünde, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması için çevre eğitiminin kritik bir öneme sahip olduğu belirtilmektedir (UNESCO, 1992). Eğitim, okul öncesi

dönemden başlayarak, ilköğretim kurumlarında devam etmekte, orta-öğretim ile şekillenmekte ve üniversitede ise son durumunu almaktadır (Yücel&Morgil, 1998). Çevresel eğitimde amaç; çevre konularında bilgi düzeyi ve farkındalığı yüksek ve çevresine karşı olumlu tutum ve davranış sergileyen bireyler yetiştirmektir.

- Öğrencilerin büyük çoğunluğu çevrenin korunması açısından çevre bilincinin gelişmesinin gerekli olduğunu düşünmektedir.
- Öğrencilerin çevreyle ilgili yazılı, sözlü ve görsel kaynakları takip etme konusundaki ilgileri %64.5 gibi bir oranla orta seviyededir. Buradan, kitlesel iletişim araçlarının çocuklar üzerinde etkili olabileceği anlaşılmaktadır.
- Öğrencilerin çoğu hava, su, toprak gibi doğal kaynakların tükenebilir kaynak olduğunu düşünmekte ve bu kaynakların tüketimi konusunda tutumlu davranmaktadır.

• Araştırma bulguları çerçevesinde çalışmaya katılan öğrenciler çevre sorunlarını çok ciddi bir çevre sorunu olarak gördükleri ve çevre sorunlarına yönelik farkındalık düzeylerinin de oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç Yalçınkaya (2012) ve Altunoğlu-&Atay (2009)'un çalışmasında yer alan öğrencilerin çevre riskleri konusundaki farkındalıklarının yüksek olduğu sonucu ile örtüşmektedir.

• Öğrencilerin çevresel konularda olumlu tutum ve davranışları sergiledikleri saptanmıştır.

Sonuç olarak; çevresel konularda farkındalığı yükseltmek, çevresel ilgi ve tutum düzeyini arttırmak; çevre sorunları ile mücadelede önemli bir adım taşı olup, yaşanılabilir bir çevrenin yaratılmasında da ilk adımı oluşturacaktır. Bunun için bireye, aileye, kamu-kurum kuruluşlarına, sivil toplum örgütlerine, eğitim kurumlarına ve iletişim araçlarına pek çok sorumluluklar yüklenmektedir.

Çevresel konularda farkındalığı yükseltmek amacıyla yapılan bu araştırma benzer çalışmalara temel veri olacağı gibi; ülkemizin başka bölgelerinde ve farklı eğitim kademelerinde de bu tür çalışmaların uygulanması ve ortaya çıkan sonuçların karşılaştırılarak bölgesel farklılıkların oluşup oluşmadığının incelenmesi de yine önemli bir adım taşı olacaktır.

KAYNAKLAR

1. Akın, G. 2014. İnsan sağlığı ve çevre etkileşimi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 54(1):105-116.
2. Altunoğlu, B.D. ve Atav, E. 2009. Ortaöğretim öğrencilerinin çevre risk algısı. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 36:1-11.
3. Artun, H, Özsevgeç, T. 2015. Ortaokul öğrencilerinin çevre eğitimine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty, 12(1):27-48.
4. Atasoy, E. ve Ertürk, H. 2008. İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Alan Araştırması. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi. 10 (1), 102-122.
5. Atik, A., Yılmaz, B., Aslan, F., Ateş, O., Taçoral, E.. 2013. Peyzaj mimarlığı öğrencilerinin eğitim ve meslekten beklentilerinin İnönü Üniversitesi örneğinde incelenmesi üzerine bir araştırma. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi. 3(8):105-122.
6. Aydın, F., Kaya, A. 2011. Sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının değerlendirilmesi.

**İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMEDEKİ ÖĞRENCİLERİN ÇEVRESEL İLGİ VE TUTUMLARININ
İRDELENMESİ: TEKİRDAĞ İLİ SÜLEYMANPAŞA İLÇESİ ÖRNEĞİ**

- Marmara Araştırma Dergisi, 24: 229-257.
7. Başaran, İ. 2007. Sağlıklı kentler kavramının gelişiminde sağlıklı kentler projesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(3):207-229.
 8. Cutter-Mackenzie, A. 2009. Multi-cultural school gardens: creating engaging gardenspaces in learning about language, culture, and environment. Canadian Journal of Environmental Education, 14:122-135.
 9. Demirkaya, H. 2006. Çevre eğitiminin Türkiye'deki coğrafya programları içerisindeki yeri ve çevre eğitime yönelik yeni yaklaşımlar. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(1):207-222.
 10. Gökçe, N., Kaya, E., Aktay, S. ve Özden, M. 2007. İlköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları. İlköğretim Online, 6(3): 452-468.
 11. İleri, R. 1998. Çevre eğitimi ve katılımın sağlanması. Ekoloji Çevre Dergisi, 7(28):3-9.
 12. Kesicioğlu, O.S. 2008. Ebeveynlerin okul öncesi dönemdeki çocuklarına (60-72 Ay) yaşattıkları doğal çevre deneyimleri ve çocukların çevreye karşı tutumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
 13. Leeming, F.C., Porter, B.E., Dwyer, W.O., Cobern, M.K.&Oliver, D.P. 1997. Effects of participation in class activities on children's environmental attitudes and knowledge. The Journal of Environmental Education. 28(2):33-42.
 14. Mahidin, A.M.M. & Maulan, S. 2010. Understanding children preferences of natural environment as a start for environmental sustainability. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 38:324-333.
 15. Sakallı, N. 2001. Sosyal etkiler: kim kimi nasıl etkiler?. İmge Yayınları, Ankara.
 16. Sam, N., Gürsakal, S., Sam, R. 2010. Üniversite öğrencilerinin çevresel risk algısı ve çevresel tutumlarının belirlenmesi. Akademik Bakış Dergisi Sayı 20, Nisan-Mayıs-Haziran, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız-Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat-Kırgızistan. <http://www.akademikbakis.-org>.
 17. Süleymanpaşa Belediyesi 2015-2019 Stratejik Plan, 2014. 46 s.
 18. Şama, E. 2003. Üniversite gençliğinin çevre ve çevre sorunlarına yönelik tutumları-Gazi Eğitim Fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
 19. Özdemir, A. ve Kıray Vural, B. 2015. Yaşlıların doğa/bahçe algıları üzerine bir araştırma: Denizli örneği. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 5 (11):65-77
 20. Tüysüzoğlu, P. 2005. Yeşil kutu Türkiye'de çevre eğitimi ve sürdürülebilir kalkınma için eğitim ön araştırma raporu, 10-11.
 21. UNESCO (1992). UNESCO United Nations Sustainable Development, Promoting education, public awareness and training, Report of United Nations Conference on Environment and Development, Chapter 36, Rio de Janeiro, 3- 14 June 1992.
 22. Yalçınkaya, E. 2012. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin çevre sorunları farkındalık düzeyleri. Marmara Coğrafya Dergisi, 25:137-151.
 23. Yazıcı, T. ve Kılıç, I. 2015. Güzel sanatlar ve tasarım fakültesi ile konservatuvar öğrencilerinin müzik öğretmenliği mesleğine yönelik tutumları. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 5(11):79-88.
 24. Yücel, A.S. & Morgil, İ. 1998. Yükseköğretimde çevre olgusunun araştırılması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14, 84-94.